

Rekomendacje Rady OZE Konfederacji Lewiatan dla dalszego rozwoju odnawialnych źródeł energii oraz poprawy efektywności energetycznej

Wykorzystanie lokalnych zasobów energii nabiera szczególnego znaczenia. Nowe cele przyjętych dyrektyw unijnego *Pakietu Fit for 55* do 2030 roku, w tym celów zwiększenia produkcji energii pochodzącej z odnawialnych zasobów energii oraz poprawy efektywności energetycznej, wymagają w Polsce zmian regulacyjnych oraz przyjęcia efektywnych mechanizmów, które doprowadzą do rozwoju źródeł odnawialnych oraz będą wspierać poprawę efektywności energetycznej.

Dzisiaj, kiedy kryzys energetyczny narasta, dostępność do paliw i energii zostały ograniczone, a koszty wytwarzania energii przez to znacznie wzrosły, wykorzystanie lokalnych zasobów energii, w tym źródeł odnawialnych oraz transformacja sektora energetycznego nabierają nowego znaczenia. Założenia *Pakietu Fit for 55*, które jeszcze niedawno wydawały się umiarkowanie realne, dzisiaj – choć wymagające – są podstawową szansą na stabilizację cen energii, dywersyfikację dostaw, ograniczenie importu paliw i oszczędności zużycia energii. Rozwój energetyki odnawialnej wpisuje się w te kluczowe wyzwania dla gospodarki na najbliższe lata. Potrzeba nam jednak planu rozwoju, spójnego z innymi działaniami gospodarki oraz usprawnień w zakresie rozwoju odnawialnych źródeł energii i poprawy efektywności energetycznej.

Rada OZE przedstawia poniżej kluczowe rekomendacje działań, które powinny zostać podjęte niezwłocznie po ukonstytuowaniu się nowej administracji:

1. **Aktualizacja Krajowego Planu na Rzecz Energii i Klimatu:** wdrożenie spójnej strategii rozwoju energetyki dla potrzeb gospodarki. Plan powinien wskazywać perspektywę osiągnięcia celów *Pakietu Fit for 55* na 2030 rok oraz wychodzić dalej - do roku 2040/2050. Plan powinien być podstawą stabilności i przewidywalności rozwoju energetyki na kolejne lata. Aktualizacja, która powinna nastąpić do 30 czerwca 2024 r., wymaga przeprowadzenia szerokich konsultacji publicznych z przedstawicielami przedsiębiorstw energetycznych, organizacji branżowych oraz szeroko rozumianego biznesu.
2. **Poprawa transparentności, jakości i stabilności tworzonego prawa:** prowadzenie konsultacji i rozmów z branżą na temat projektów aktów prawnych oraz dokumentów strategicznych, mających wpływ na rozwój branży. Konieczna jest poprawa jakości tworzonego prawa, w tym przygotowywanych ocen skutków regulacji, bazujących na analizie rynku energii i weryfikowalnych danych o tym rynku. Dodatkowo, co należy podkreślić, stabilne regulacje obniżają koszty transformacji dla całej gospodarki – zapewniają pewność i przewidywalność, co skutkuje niższymi kosztami kapitału, większą chęcią udzielania wsparcia finansowego dla projektów i przystępną ofertą dla odbiorców energii.

3. **Poprawa transparentności oraz przeciwdziałanie dalszej monopolizacji rynku energii:** konieczne jest przywrócenie obliwa giełdowego oraz rozpoczęcie od nowa prac nad utworzeniem NABE - podmiotu, który poprzez transparentny proces utworzenia i model działania wesprze rozwój rynku energii w kierunku źródeł nisko- i zeroemisyjnych oraz będzie podlegał wszelkim zasadom budującym transparentność na tym rynku. Zniesienie obliwa giełdowego spowodowało przeniesienie handlu energią elektryczną dużych wytwórców energii do kontraktów indywidualnych, często realizowanych w zintegrowanych pionowo grupach energetycznych. Brak transparentności w tym zakresie dał się odczuć całemu rynkowi, w tym sektorowi odnawialnych źródeł energii, gdzie projekty dzisiaj coraz częściej realizowane są w formule umów PPA. W zakresie utworzenia NABE dostrzegamy wyzwania związane z istniejącymi aktywami węglowymi. Uważamy, że zamiast stworzenia jednego dużego podmiotu należy utworzyć przynajmniej dwa konkurujące ze sobą podmioty. Należy jednocześnie na oba te podmioty nałożyć wymóg sprzedaży min. 70% wytworzonej energii na rynku terminowym, aby wesprzeć płynność tego segmentu rynku. Pozostałą część produkcji oba podmioty powinny sprzedawać na pozostałych segmentach giełdowego rynku energii. Taki model działania wesprze rozwój nisko- i zeroemisyjnych źródeł wytwarzania energii – umożliwi im oferowanie standardowych produktów na rynku terminowym, zwiększy transparentność i dostęp do sieci dla niezależnych inwestorów. Uważamy także, że stworzenie co najmniej dwóch podmiotów skupiających aktywa węglowe ma większe szanse na uzyskanie odpowiednich zgód oraz notyfikacji Komisji Europejskiej.
4. **Wypracowanie strategii dla rynku zielonych certyfikatów:** w systemie zielonych certyfikatów pracuje wciąż prawie 6000 MW mocy źródeł wykorzystujących zasoby odnawialne. Operatorzy tych instalacji oraz instytucje finansujące oczekują stabilności i przewidywalności na rynku zielonych certyfikatów. Potrzeba wypracowania strategii dla rynku zielonych certyfikatów, poprawy transparentności tego rynku, dostępności do danych, także o kosztach tego systemu dla odbiorców końcowych, oraz decyzji dotyczącej przyszłości tego systemu.
5. **Rozwój wodoru:** wodor jako paliwo przyszłości znajduje swoje miejsce w dedykowanych strategiach i programach wielu krajów, w szczególności ważnych partnerów gospodarczych Polski. Potrzeba aktualizacji Polskiej Strategii Wodorowej z 2021 r., która odzwierciedlałaby obecne realia rynkowe i zmiany w legislacji wspólnotowej, w szczególności zwiększenie roli wodoru niskoemisyjnego w budowie gospodarki wodorowej. Potrzeba także przyjęcia tzw. konstytucji dla wodoru, która unormuje działalność podmiotów i ułatwi inwestycje w pełen łańcuch wartości wodoru oraz wodoropochodnych paliw syntetycznych – od wytworzenia, przez transport i magazynowanie, po wykorzystanie przez odbiorców końcowych. Potrzeba także oddzielnej ustawy wprowadzającej mechanizm wsparcia (na przykład CfD lub podobne rozwiązania) dla rozwoju rynku wodoru niskoemisyjnego lub odnawialnego.
6. **Transparentne zarządzanie infrastrukturą sieciową i zwiększenie nakładów inwestycyjnych na jej rozwój:** ograniczone przyłączenia źródeł do sieci stanowią jedną z podstawowych barier rozwoju. Konieczna jest zmiana architektury sieci, podniesienie efektywności wykorzystania istniejącej infrastruktury metodami niskonakładowymi, jej rozbudowa oraz

budowa nowych sieci. Zarządzanie rozwojem infrastruktury sieciowej musi uwzględniać zarówno znaczące zmiany w strukturze i lokalizacji zapotrzebowania na energię, jak i dynamiczny rozwój źródeł wytwórczych, wykorzystujących odnawialne zasoby energii, które ze swojej natury cechują się uzależnioną przez warunki pogodowe produkcją energii. Wprowadzone regulacje dotyczące *linii bezpośredniej* oraz *cable-pooling'u* powinny być promowane przez operatorów sieci, wszelakie wątpliwości i niejasności regulacyjne powinny zostać rozwiązane jak najszybciej. Udostępnianie nowych mocy przyłączeniowych nie powinno prowadzić do przenoszenia całego ryzyka na podmioty przyłączane. Zarządzanie ryzykiem powinno leżeć przede wszystkim w gestii operatorów sieci i regulatora. Warunkiem koniecznym optymalnego wykorzystania zasobów sieciowych oraz właściwego planowania rozbudowy sieci jest zapewnienie bieżącego i transparentnego dostępu do informacji o dostępności mocy przyłączeniowych i tempie ich wykorzystywania.

7. **Rozszerzenie katalogu usług systemowych:** wzrost elastyczności systemu elektroenergetycznego, współpraca źródeł konwencjonalnych z odnawialnymi, w tym także powstającymi źródłami wielkoskalowymi, wskazuje na konieczność wprowadzenia funkcji usług systemowych także dla źródeł odnawialnych. W nowoczesnej energetyce zmienność produkcji i zależność od pogody źródeł wykorzystujących odnawialne zasoby energii nie jest wadą, ale właściwością, do której należy dostosować system elektroenergetyczny. Odnawialne źródła energii mogą dostarczać usług systemowych i wspomagać pracę operatorów systemu w zakresie równoważenia wytwarzania i zapotrzebowania na energię, poprawy jakości energii elektrycznej, ochrony sieci przed przeciążeniem oraz świadczenia usług pomocniczych, takich jak regulacja częstotliwości, regulacja napięcia oraz wytwarzanie mocy biernej. Dalszy rozwój mocy zainstalowanej tych źródeł może zostać wykorzystany w technologiach *Power-to-Gas* i *Power-to-Heat*, do magazynowania energii i jej dalszego wykorzystania.
8. **Konsekwentne wprowadzenie mechanizmów rynkowych zarówno w zakresie kształtowania cen sprzedaży energii, jej wytwarzania i mechanizmów (potencjalnej) redukcji wytwarzanej energii w źródłach OZE:** należy podkreślić, że każde zaburzenie rynkowych mechanizmów kształtujących poziom cen sprzedawanej energii stanowi barierę rozwoju źródeł OZE, gdyż utrudnia podjęcia decyzji inwestycyjnej w przypadku każdego segmentu klientów, również przez gospodarstwa domowe. Jednocześnie wprowadzania nierynkowych – z definicji uznaniowych – mechanizmów redukcji wytwarzania energii z OZE w połączeniu z uznaniowymi odszkodowaniami za wymuszone redukcje produkcji prowadzi do istotnych zaburzeń rozwoju OZE w Polsce.
9. **Rozwój energetyki wiatrowej na lądzie oraz na obszarach morskich:** odblokowanie potencjału energetyki wiatrowej *onshore*, przy zachowaniu akceptowalnych warunków przez społeczności lokalne, powinno doprowadzić do złagodzenia kryterium ustawy odległościowej. Regulacja „700 m” powinna zostać złagodzona i oparta na procedurach adekwatnych do wpływu na środowisko i lokalne uwarunkowania. Jednocześnie dalszej reformy wymaga planowanie przestrzenne – tak, aby dać społecznościom lokalnym jeszcze większe prawo do podejmowania decyzji dotyczących lokalizacji inwestycji, co w rezultacie przekłada się na rozwój gospodarki danej społeczności. Energetyka wiatrowa na lądzie powinna doczekać się

regulacji ułatwiających *repowering*, czyli wymianę starszych źródeł wytwórczych na nowe, o lepszej sprawności, przy minimalnej zmianie infrastruktury towarzyszącej. Energetyka wiatrowa na morzu weszła w kolejny etap pozyskiwania niezbędnych pozwoleń, a wkrótce powinny rozpocząć się prace nad regulaminem aukcji w ramach systemu wsparcia drugiej fazy. Transparentność procesu administracyjnego i dopuszczenie nowych podmiotów do tego rynku będą rzutować na dalszy rozwój tej technologii w Polsce.

10. **Rozwój źródeł PV:** rozwój źródeł fotowoltaicznych, ze względu na malejące koszty tej technologii, jest kluczowy dla przyszłego sektora energetycznego i dla odbiorców energii. Aby przyspieszyć rozwój źródeł PV, konieczne jest usprawnienie i uproszczenie procesu pozwoleń, w tym w szczególności skrócenie czasu procedowania ścieżki administracyjnej, zmniejszenie biurokracji i ułatwienie dostępu do niezbędnych zasobów oraz terenów inwestycyjnych.
11. **Rozwój źródeł biogazu i biometanu:** dla rozwoju biogazu i biometanu kluczowe będą kwestie związane z przyłączeniem tych źródeł do sieci gazowych i elektroenergetycznych. Produkcja biometanu w Polsce - którego potencjał jest szacowany na ok. 8 mld m³ rocznie – może ograniczyć import gazu ziemnego (ok. 15 mld m³/r). To w rezultacie przełoży się na zmniejszenie kosztu importu paliw kopalnych, za które w sumie w 2022 roku zapłaciliśmy ok. 193 mld zł - mimo to żadna biometanownia w Polsce nie została dotychczas uruchomiona. Aby uwolnić ten potencjał, niezbędne jest usunięcie barier inwestycyjnych, które są sygnalizowane przez branżę od lat, a które w całości nie znalazły rozwiązania w uchwalonej w tym roku specustawie biogazowej. Modyfikacji wymagają ceny referencyjne dla wszystkich technologii wykorzystujących odnawialne zasoby energii, które ze względu na zmiany w otoczeniu rynkowym, w tym także wzrost inflacji, powinny zostać podniesione.
12. **Rozwój małej energetyki wodnej:** Polska ma wciąż potencjał dla rozwoju elektrowni wodnych, które jako źródła o przewidywalnej, stabilnej produkcji powinny zostać szerzej wykorzystane. W zakresie rozwoju małej hydroenergetyki w Polsce wskazuje się przede wszystkim na potrzebę wykorzystania istniejących obiektów piętrzących wodę zarządzanych w imieniu Skarbu Państwa przez PGW Wody Polskie. Oprócz budowania nowych instalacji, spory potencjał rozwojowy energetyki wodnej znajduje się również w istniejących źródłach wytwórczych. Wiele obiektów hydroenergetycznych wymaga modernizacji poprawiających działanie elektrowni w wymiarze technicznym, ale także dostosowujących je do najnowszych standardów środowiskowych. Dlatego duże nadzieje branża wiąże z regulacjami dotyczącymi modernizacji małych elektrowni wodnych, a także wsparcia operacyjnego dla tych źródeł. Oba rozwiązania zostały ujęte w ostatniej nowelizacji ustawy o OZE, lecz wymagają wprowadzenia poprawek, ponadto regulacje te zaczną obowiązywać dopiero po wydaniu pozytywnej decyzji Komisji Europejskiej. Dodatkowo, aby zapewnić rozwój małej energetyki wodnej, należy doprowadzić do likwidacji barier formalno-prawnych związanych z długotrwałą i kosztowną procedurą środowiskową przez wprowadzenie uproszczonych procedur dla takich obiektów. Rekomendowane jest wydłużenie okresu obowiązywania pozwolenia wodnoprawnego oraz ułatwienie dostępu inwestorów do obiektów piętrzących wodę, będących własnością Skarbu Państwa, a administrowanych przez Wody Polskie, w celu wykorzystania tych obiektów na potrzeby hydroenergetyczne. Ważnym działaniem jest także

zachęcanie banków i instytucji prorozwojowych do oferowania kredytów, pożyczek i innych instrumentów finansowych w odniesieniu do projektów dotyczących małych elektrowni wodnych. Rekomendowane jest utrzymanie aktualnie funkcjonujących systemów wsparcia, z których korzystają małe elektrownie wodne, tj. systemu gwarantowanych cen i dopłat (FiT i FiP) w niezmienionym kształcie w kolejnych dekadach, gwarantujących bezpieczeństwo inwestycji.

13. **Umożliwienie dalszego wykorzystania biomasy:** brak jest efektywnego systemu wsparcia na rzecz stabilnie pracujących źródeł wytwórczych wykorzystujących biomasę. Brak jest systemowych rozwiązań premiujących rolników i produkcję biomasy na cele energetyczne, a także adekwatnego systemu wsparcia dla energii elektrycznej oraz ciepła z tych źródeł. W tym zakresie ustawa o odnawialnych źródłach energii powinna zostać zrewidowana i zmieniona, ponieważ biomasa w przyszłości będzie stanowić ważny komponent efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych.
14. **Rozwój magazynów energii:** wyzwaniem dla operatorów sieci elektroenergetycznych jest nadprodukcja lub niedobór energii podczas zmiennych warunków wywołanych zjawiskami atmosferycznymi, cyklem dobowym oraz porami roku, jakie towarzyszą wytwarzaniu energii z odnawialnych źródeł energii. Rozwój nowoczesnych magazynów energii jest niezbędny, aby dalej zwiększać udział OZE w produkcji energii elektrycznej i dostosować go do aktualnych potrzeb gospodarki. W tym zakresie niezbędne są regulacje rynku mocy, wprowadzenie usług systemowych dla magazynów energii oraz umożliwienie arbitrażu cenowego dla magazynów energii. Warto również rozważyć wsparcie finansowe na etapie budowy magazynów energii, wzorem innych państw członkowskich Unii Europejskiej.
15. **Promowanie zielonego ciepła i chłodu:** do tej pory zielone ciepło nie uzyskało dedykowanych mechanizmów wsparcia, rozwijało się głównie na bazie systemu zielonych certyfikatów, który promował produkcję energii elektrycznej z biomasy w jednostkach kogeneracyjnych. Dzisiaj nie da się wypełnić celów dla źródeł odnawialnych bez dedykowanych mechanizmów dla ciepła i chłodu. Dodatkowo system ten powinien być powiązany z programem transformacji ciepłownictwa.
16. **Aktywny udział w dyskusji nad nowym modelem rynku energii w Unii Europejskiej uwzględniający postulaty sektora OZE:** reforma rynku energii elektrycznej (Electricity Market Design, dalej: EMD) nie powinna wprowadzać limitów przychodów, ani w inny sposób ograniczać sygnałów cenowych. Obowiązek zawierania dwustronnych kontraktów różnicowych (two-ways CfD) powinien zostać ograniczony wyłącznie do nowych inwestycji wymagających pomocy publicznej. Istniejące instalacje powinny posiadać swobodę sprzedaży energii w dowolny sposób na zasadach rynkowych, w tym zwłaszcza poprzez PPA (Power Purchase Agreements). Zmiany nie powinny nastąpić w obrębie istniejących mechanizmów wsparcia OZE. EMD powinno podkreślać znaczenie poprawy dostępu do sieci elektroenergetycznej oraz rozwoju usług elastyczności i magazynowania energii, w tym urynkowania usług systemowych i możliwość ich świadczenia przez jednostki inne niż konwencjonalne. Rozwój mechanizmów mocowych, w tym rynków mocy, powinien koncentrować się głównie na zarządzaniu stroną popytową oraz magazynowaniu energii.

W pracach nad ostatecznym kształtem EMD należy dążyć do racjonalnego wyważenia ryzyka kontraktowego pomiędzy sprzedawcami energii a odbiorcami końcowymi.

17. **Poprawa efektywności energetycznej:** ograniczenie zapotrzebowania na energię jest jednym z filarów europejskiej polityki klimatycznej. Efektywność energetyczna jest postrzegana jako jeden z najlepszych sposobów sprostania wyzwaniom związanym z uzależnieniem od importu paliw i energii, ograniczonymi zasobami energetycznymi, a także walką ze zmianami klimatu i przezwyciężeniem kryzysu gospodarczego. Dla uwolnienia potencjału poprawy efektywności energetycznej potrzeba zmian regulacyjnych, szybkiego wdrożenia rewizji dyrektywy o efektywności energetycznej. Dla tego obszaru istotne są: uproszczenie procedur wydawania świadectw efektywności energetycznej przez Urząd Regulacji Energetyki, modyfikacja formuły opłaty zastępczej, przenoszenie kosztów realizacji obowiązków poprawy efektywności energetycznej w taryfach przedsiębiorstw energetycznych oraz rozszerzenie (otwarcie) katalogu przedsięwzięć poprawiających efektywności energetyczną i kwalifikujących się do otrzymania białych certyfikatów.

18. **Wykorzystanie ciepła odpadowego:** ciepło odpadowe, będące produktem ubocznym wielu procesów przemysłowych, stanowi istotny potencjał dla zwiększenia efektywności energetycznej, zmniejszenia emisji GHG i uniezależnienia gospodarki od importu paliw. Postuluje się więc rozwój istniejących systemów zachęt do rozwoju takich inwestycji, w tym usprawnienie procedur związanych z wykorzystaniem wielkoskalowych pomp ciepła opartych o dolne źródła ciepła na ciekach wodnych oraz ściekach komunalnych; wsparcie wdrażania kapitałochłonnych technologii konwersji ciepła odpadowego na inne, użyteczne formy energii jak np. technologie ORC oraz chłodzenie absorpcyjne; doprecyzowanie regulacji związanych z definicją wysokosprawnej kogeneracji związanej z bezpośrednim wykorzystaniem spalin w procesie przemysłowym oraz doregulowanie procedury wsparcia efektywności energetycznej polegającej na odzysku ciepła użytecznie wykorzystywanego u innego podmiotu.

W imieniu Rady OZE Konfederacji Lewiatan

Tomasz Surma